

УДК 373.5.015.31:796(73)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.82.295046>

**ОКСАНА ДАНИСКО**

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4040-562X>

(Полтава)

Place of word: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: oksana.danisko76@gmail.com

**ВАЛЕНТИНА БОНДАРЕНКО**

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0326-0356>

(Полтава)

Place of word: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: val.vl.bond@gmail.com

**СЕРГІЙ СИНИЦЯ**

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7965-8355>

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: sinicasv@ukr.net

**ТЕТЯНА СИНИЦЯ**

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6971-0161>

(Полтава)

Place of work: National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

Country: Ukraine

E-mail: sinicata@ukr.net

## **ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТА СПОРТИВНО-МАСОВИХ ПРОГРАМ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД США**

**Анотація.** У статті розглянуто інноваційний досвід реформування фізкультурної освітньої галузі в Сполучених Штатах Америки у руслі суголосності з ідеями вітчизняної реформи «Нова українська школа». Мета статті – на основі вивчення нормативних актів та наукової літератури здійснити аналіз сучасних програм організації рекреаційно-оздоровчої та спортивно-масової урочної і позаурочної діяльності в Сполучених Штатах Америки та визначити перспективи подальшої імплементації їх у практику української системи шкільної фізичної культури.

Аналіз прогресивного зарубіжного досвіду, зокрема інноваційних програм «Активні школи», «Одна школа, одна громада, одна дитина», «Програма комплексної шкільної фізичної активності», що на загальнодержавному рівні реалізуються в закладах загальної середньої освіти США, спрямовані на реалізацію глобальної стратегії підвищення рівня фізичної активності школярів, формування фізично здорового, емоційно стійкого та гармонійно розвинутого покоління, яке має розуміти важливість активного способу життя, здорового харчування та прагнути самовдосконалення.

Нами з'ясовано, що окреслені інноваційні моделі розвитку шкільної фізичної культури в США є перспективним для використання в Україні. Співзвучними визначаємо ідеї: посилення освітнього акценту навчальної дисципліни, що підвищує її статусність як чинника підвищення академічної успішності та соціалізації школярів; посилення вимог до професійної, зокрема, організаційно-методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; консолідації школи і громади, педагогів та батьків, а також залучення фахівців (психологів, лікарів, дієтологів, фітнес-тренерів тощо) з метою формування культури здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості учнівської молоді; оздоровче спрямування урочної та позаурочної форм фізичної активності, популяризацію нових її видів; розвиток інфраструктури закладів загальної середньої освіти, їх інклюзивності та безбар'єрності для занять

рекреаційною та спортивно-масовою фізичною культурою різних категорій населення.

**Ключові слова:** нова фізична культура, спорт, інновації, урок, фізична активність, рекреація, спортивно-масові заходи, заклади освіти, інклюзивність, здоровий спосіб життя

Постановка проблеми у загальному вигляді. Рівень фізичної активності є ключовим фактором, що визначає стан здоров'я людини впродовж життя. Відсутність такої активності збільшує ризик серцево-судинних, онкологічних захворювань, цукрового діабету, гіпертонії, депресивних та інших відхилень. Відтак фізична культура є важливим складником соціального-економічного розвитку держави, регіону, громади. Водночас, у XXI столітті стратегії шкільної фізичної культури зазнають трансформацій, що вимагає здобуття школярами навичок здорового способу життя у контексті здатності швидко адаптуватися до змінних умов навколишнього середовища, самостійно приймати рішення, бути активними та діяльними у навчанні та в системі соціальних відносин. Сучасні програми фізичної культури покликані забезпечити цей значущий та відповідний академічний соціальний досвід учнівської молоді.

Масштабна вітчизняна реформа Нової української школи посилює актуальність проблеми пошуку інноваційних стратегій організації шкільної фізичної культури, залучення учнівської молоді до систематичної рухової активності, просування в громадах культури здоров'я. У контексті реформування вітчизняної системи освіти актуалізуються проблеми вивчення міжнародного досвіду модернізації теорії і практики фізичного виховання, впровадження нових форм організації урочної та позаурочної фізичної культури, залучення дітей та молоді, а також їхніх батьків до фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової діяльності. Зростаюча глобалізація та технологічний взаємозв'язок освіти у світовому аспекті дозволяє вивчати та використовувати провідні ефективні практики, що сприятимуть реалізації ідей нової фізичної культури як необхідного складника гармонійного та всебічного формування особистості громадянина нового часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Глобальна цифровізація змінює спосіб життя сучасної людини, що зумовлює зниження рівня фізичної активності населення у світовому масштабі. Теоретична основа дослідження базується на результатах наукових пошуків зарубіжних та вітчизняних учених, які зосереджують увагу на особливостях організації інноваційного фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти в умовах сучасних викликів. Упродовж останнього десятиліття науковці фіксують зниження рівня фізичної активності всіх верств населення (Белікова, Подубінська, 2019; Grayetal, 2015), зміну соматотипу дітей та учнівської молоді (Бондарчук, 2023; NCDRisk Factor Collaboration, 2016); зниження рівня їх фізичної підготовленості, кардіореспіраторної витривалості (Чижик, Потоцька, 2020; Malina, 2015). Ураховуючи означені тенденції дослідники передбачають незворотні наслідки для громадського здоров'я (Kaoetal, 2019; Johnsonetal, 2019).

Аналіз літератури свідчить про те, що актуальними є питання оновлення змісту фізкультурної освіти в закладах загальної середньої освіти (Качан, Кудрявець, Вольвак, 2021); підвищення мотивації учнів до систематичної рухової активності (Дикий, 2019; Дроздова, 2023; Пахальчук, Грошовенко, Голук, 2021); набуття учнями знань про різні види самостійних фізкультурно-оздоровчих занять (Белікова, Подубінська, 2019; Лянной та ін., 2019); формування у школярів навичок XXI століття у процесі занять фізичною культурою та спортом (Огністий, Огніста, Власюк, 2023; Качан, Пристинський, 2022 та ін.); упровадження інноваційних моделей фізичного виховання в урочній та позаурочній діяльності, зокрема, олімпійської освіти (Калитка та ін., 2022; Сватъев та ін., 2023; Несен, 2023, Ward, 2021 та ін.), використання спортивно-ігрових технологій (Вахняк 2022; Launder, 2001; Hellison, Martinek, 2006), формування фізкультурної грамотності (Сороколіт, 2021; Бондарчук та ін., 2023), навичок здоров'язбереження (Литвиненко, 2023; Haerenetal., 2011).

У дослідницькому співтоваристві усталилася думка про те, що традиційні уроки як домінуюча форма директивного, командного стилю організації взаємодії учнівського колективу, навчання техніці фізичних вправ так само, як і система позаурочної фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи не сприяють задоволенню потреб сучасної молоді, а отже, не в змозі сформувати стійку мотивацію до рухової активності, розвинути необхідні для їхньої соціалізації та громадянської активності компетентності, і, зрештою, ускладнюють реалізацію спільного для усього світу завдання шкільного фізичного виховання і спорту – формування здорового способу життя, створення умов для забезпечення гармонійного фізичного та психічного розвитку особистості (Kirk, 2012).

Таким чином, незважаючи на значну кількість наукових праць, проблема потребує детального вивчення у зв'язку з імплементацією вітчизняної реформи «Нова українська школа», а наявний стан освітньої галузі «Фізична культура» вимагає ребредингу з урахуванням кращих світових практик створення інноваційного, інклюзивного рекреаційно-оздоровчого середовища; організації урочної та позаурочної фізичної активності школярів, залучення їхніх батьків, інших зацікавлених осіб до занять фізичною культурою і спортом.

Мета статті – на основі вивчення нормативних актів та наукової літератури здійснити аналіз сучасних програм організації рекреаційно-оздоровчої та спортивно-масової урочної і позаурочної діяльності в Сполучених Штатах Америки та визначити перспективи подальшої імплементації їх у практику української системи шкільної фізичної культури.

Вибір дослідницького поля зумовлений реформуванням цієї галузі в обох країнах, спільними векто-

рами, що можуть употужнити вітчизняний інноваційний поступ предмету «Фізична культура» та розширити оздоровче, рекреаційне, спортивно-масове середовище закладів загальної середньої освіти, сприяти використанню новітніх методик для залучення широких верств населення до систематичної рухової активності. Зауважимо, що у зв'язку з поглибленням тенденції малорухливого способу життя серед населення, зростанням захворюваності з-поміж дітей та підлітків, потужним поштовхом для реформування фізкультурної освітньої галузі в обох країнах стали рекомендації Всесвітньої Організації Охорони здоров'я (далі – ВООЗ) щодо необхідності розроблення нових стратегій та програм підвищення рівня фізичної активності особистості упродовж життя.

Виклад основного матеріалу. Статистичні дані вказують на наявність відмінностей у темпах накопичення щоденної 60-ти хвилинної фізичної активності, задекларованої у рекомендаціях ВООЗ як принцип компенсації шкідливих наслідків малорухливого способу життя. Дослідження шкільної політики та практики охорони здоров'я США у 2014 році засвідчило недостатній обсяг рухової активності учнівської молоді. Зокрема, в національній репрезентативній вибірці початкових, середніх і старших закладів загальної середньої освіти менше 4% учнів використовували щоденні фізичні вправи протягом навчального року; лише 45% мали можливість брати участь в активних перервах; 55% школярів долучалися до позаурочних форм фізичної активності або спортивних програм; усього 10% учнів до школи та зі школи ходили пішки або їздили на велосипеді (Centersfor Disease Controland Prevention, 2015).

За сприяння Комітету з фізичної активності та фізичного виховання в шкільному середовищі, Інституту медицини та Департаменту охорони здоров'я США, у відповідь на необхідність пошуку шляхів популяризації фізичної активності, пріоритетності здорового способу життя молоді на національному рівні було затверджено необхідний обсяг рухової активності школярів в обсязі не менше 60 хвилин на день (Physical Activity Guidelines for Americans,; 2018). Реалізація означеного завдання передбачала перегляд організації фізичного виховання в шкільному середовищі, в тому числі до, під час та після школи, а також вивчення короткострокового та довготривалого впливів фізичної активності на соматичний, когнітивний, соціальний розвиток дітей та підлітків, що зумовило виникнення багато національних ініціатив, з-поміж яких варто виокремити програми «Активні школи», «Одна школа, одна громада, одна дитина», «Програма комплексної шкільної фізичної активності» (CSPAP). Розглянемо їх більш детально.

Концепція програми «Активні школи» («Active Schools», раніше «Let'sMove!») базується на положенні про те, що інтеграція систематичної фізичної активності в щоденний розпорядок дня школярів сприяє покращенню їхньої поведінки та підвищенню академічної успішності (CDC Timeline, 2010; Rasberry et al, 2011). Дані наукової літератури засвідчують відмінності у темпах накопичення різних верств населення щоденної 60-ти хвилинної фізичної активності. Згідно з Національним дослідженням здоров'я дітей США (NCD Risk Factor Collaboration, 2016), лише 26% школярів віком 6-11 років і 15% підлітків віком від 12 до 17 років відповідають цій настанові. Крім того, дівчата схильні бути менш активним, ніж хлопці, особливо в підлітковому віці, а рівень фізичної активності детермінується расовою/етнічною приналежністю, соціально-економічним статусом родини (NCD Risk Factor Collaboration, 2016). За таких умов державні та місцеві адміністрації мають забезпечити реалізацію проєктів фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової спрямованості з метою усунення існуючих диспропорцій, сприяння рівному доступу всі учнів до спортивних споруд та приміщень, можливостей «якісного фізичного виховання на засадах індивідуалізації та інклюзії» (Active Schools, 2022, с. 9).

Реалізація програми «Активні школи» здійснюється за грантової підтримки і передбачає реалізацію однієї з трьох програм: 1) дошкільної програми, 2) програми активних перерв у школі/класі, 3) шкільної програми з оздоровчої ходьби та бігу, в яких діти накопичують необхідні 60 хвилин щоденної активності (Hatfieldetal. 2016). Дошкільна програма – це структурована програма фізичної активності, що має на меті змусити учнів рухатися на початку навчального дня. Програма активних перерв розроблена для того, щоб активізувати школярів за допомогою рухливих/спортивних ігор та фізичних вправ, створення рекреаційних зон і спортивних майданчиків. Шкільна програма оздоровчої ходьби та бігу ставить перед учнями простий виклик: накопичувати милі, займаючись бігом або ходьбою у визначений програмою час до, під час або після школи. Саме ці програми, що були визнані економічно ефективними та готовими до масштабування, були рекомендовані для загальнонаціонального поширення як інноваційна модель шкільної фізичної активності (Miller et al, 2018).

Загалом програма спрямована на формування фізкультурної освіти (грамотності) школярів як результату ефективного фізичного виховання, що полягає у вмінні рухатися компетентно і впевнено у різних сферах життєдіяльності: «в побуті, в навчанні, під час відпочинку та дозвілля, під час подорожей, у щоденному спілкуванні з іншими людьми тощо» (Designed To Move Active Schools, 2015, с. 6). Зокрема, в релізі до програми обґрунтовано доводиться позитивний взаємозв'язок систематичної фізичної активності школярів з пізнавальною: покращення когнітивних процесів (мислення, концентрації уваги, пам'ять та інші здібності, що є фундаментальними для успіху в навчанні – уміння планувати й організовувати діяльність, управління часом, обробка інформації, критичне мислення). Також наголошується на важливості фізичної культури і спорту як засобів підвищення самооцінки учнів, їх мотивації до навчання, згуртованості колективу, покращенню дисципліни та поведінки, що в сукупності сприяє формуванню не лише соматичного, а й психологічного здоров'я, емоційного благополуччя, задоволеності життям – «фізично активні й фізично підготовлені діти ... щасливі», а відтак «...працюють краще у школі і в житті» (Active Schools; 2022, с. 28).

Після кількох років успішної реалізації програми та надання школам рекомендацій щодо впровадження найкращих практик, представники Active Schools за сприяння некомерційної загальнонаціональної громадської організації «Actionfor Healthy Kids» запропонували новий підхід щодо розбудови здоров'яформувального освітнього середовища. Означений підхід базується на забезпеченні кожному учню таких умов: 1) доступність здорової їжі та освіти про правильне харчування; 2) залучення школярів до систематичних занять фізичною культурою і спортом; 4) соціально-емоційне навчання, що сприяє формуванню стресостійкості (Active Schools; 2022) Ініціатива сприяла розробці та впровадженню таких інноваційних програм, як «Одна школа, одна громада, одна дитина» (WSCC) та «Програма комплексної шкільної фізичної активності» (CSPAP).

Модель програми «Одна школа, одна громада, одна дитина» реалізується в закладах загальної середньої освіти США за ініціативи Центру контролю та профілактики захворювань (CDC), Асоціації нагляду та навчальних програм (ASCD), консолідує спільні цілі медичної та освітньої галузей щодо охорони здоров'я школярів і передбачає десять напрямів реалізації: 1) санітарно-гігієнічне просвітництво; 2) фізичне виховання та рухова активність; 3) здорове харчування; 4) надання медичних послуг; 5) забезпечення соціально-психологічних консультацій; 6) створення соціально-емоційного клімату; 7) удосконалення фізичного простору (інжиніринг) закладів освіти; 8) оздоровлення співробітників; 9) співпраця з родинами; 10) залучення громадських організацій (Whole School, 2014). Означений підхід відповідає національній стратегії щодо формування безпечного психосоціального та фізичного здоров'я учнівської молоді, а також посилення ролі родини та громади у формуванні культури здоров'я учнів. Участь сім'ї та громади є ключовою умовою реалізації програми. Так, через залучення родина отримує можливість безпосередньо підтримувати та зміцнювати здорову поведінку дитини в різних середовищах – вдома, у школі, у позашкільних закладах, зокрема через співпрацю та надання ресурсної підтримки. Своєю чергою, заклади загальної середньої освіти можуть стати осередками громадського здоров'я через залучення батьків і відповідних фахівців (наприклад, епідеміологів, психологів, дієтологів), спільне використання шкільних приміщень з членами громади (наприклад, створення шкільних громадських центрів здоров'я, фітнес-центрів, літніх оздоровчих таборів, шкільних спортивних секцій тощо).

З метою забезпечення оздоровчого впливу фізичної культури, популяризації фізичного виховання серед учнів та їхніх батьків, у школах різних громад також впроваджується модель загальнонаціональної комплексної програми фізичної активності (CSPAP); запропонованої у 2014 році Центром контролю та профілактики захворювань США (SHAPE America) (Centersfor Disease Controland Prevention, 2015).

Фізична культура як навчальна дисципліна визначена SHAPE America як «академічний предмет», що «з урахуванням національних стандартів, навчальних планів та інструкцій спрямований на формування знань та поведінки для активної життєдіяльності: рухових навичок, фізичної підготовленості, спортивної майстерності, самоефективності та емоційного інтелекту» (Physical Activity Guidelines for Americans, 2018, с. 3). Зауважмо, що йдеться про повноцінну фізкультурну освіту учнівської молоді як прагнення до «фізичної грамотності», що є взаємодоповнюваними поняттями (Centersfor Disease Controland Prevention, 2015, с. 11). Нові національні стандарти США визначають компетентності, необхідні для формування фізкультурно грамотних громадян, котрі володіють знаннями, навичками та вміннями забезпечувати власну ефективну фізичну активність упродовж життя.

Нещодавно SHAPE America переосмислила основні компоненти, які забезпечують структуру інноваційної програми фізичного виховання. Так, шкільна фізична культура має: відповідати потребам учнів усіх вікових груп; забезпечувати активність учнівської молоді протягом більшої частини уроку фізичної культури; формувати знання та навички для фізичної активності упродовж життя; навчати самоменеджменту; стати приємним академічним досвідом для всіх школярів. Таким чином, нова фізична культура в США стосується трьох сфер навчання: когнітивної (розвиток пізнавальних процесів, знання про основи руху та впливу фізичних вправ на організм людини); емоційно-вольової (формування позитивної мотивації до навчання, до колективу, до фізичного самовдосконалення); психомоторної (формування рухової грамотності, вміння володіти власним тілом та вдосконалювати його) (The Essential Components of Physical Education, 2015, с. 4).

Відповідно до SHAPE America, кожен учень повинен відвідувати уроки фізкультури в обсязі 150 і 225 хвилин на тиждень у початковій та середній школах відповідно. Шкільні округи та заклади загальної середньої освіти повинні вимагати повне залучення всіх учнів до уроків фізичної культури, а отже звільнення від уроків, зміна рухової активності на інші види діяльності (навіть участь у міжшкільних видах спорту) або перезарахування кредитів з цієї дисципліни не дозволені. Існує також рекомендація щодо заборони використання фізичної активності як форми покарання школярів, застосування вправ для корекції їх поведінки (The Essential Components of Physical Education, 2015). Відповідно, право проводити уроки фізичної культури надається підготовленим учителям, котрі отримали державну ліцензією або державний сертифікат, що засвічує їхній професіоналізм.

Мета Комплексної програми фізичної активності, схваленої SHAPE America, полягає в тому, щоб шкільна система фізичної культури на засадах синергетичної взаємодії із зацікавленими особами скоординовано забезпечила якісну фізкультурну освіту для всіх учнів школи; розширила можливості дітей та молоді громади вдосконалювати рухові вміння та навички як в урочній, так в позаурочній діяльності; допомогти всім дітям і підліткам досягти рекомендованих ВООЗ 60 і більше хвилин щоденної фізичної активності

для оптимального здоров'я (The Essential Components of Physical Education, 2015).

Реалізація Комплексної програми фізичної активності спрямована на підвищення рівня рухової компетентності, що характеризується такими компонентами: збільшення моторної щільності уроків фізичної культури за рахунок вправ та ігор середньої і високої інтенсивності не менше 50% навчального часу; впровадження інноваційних видів рухової активності (фітнесу, пляжного волейболу тощо); збільшення кількості уроків фізичної культури; збільшення часу рекреаційної рухової активності в позаурочній діяльності з модифікацією правил гри та/або обладнання (наприклад, боротьба за бази у софтболі всіма учасниками; заміна менш активних ігор на більш активні тощо); задоволення потреб у фізичній активності усіх школярів, у тому числі з обмеженими можливостями (Physical Activity Guidelines for Americans, с. 10).

Модель програми CSPAP містить п'ять складників, за допомогою яких можна досягти окреслених цілей (Рис. 1): 1) фізичне виховання та фізкультурна освіта в закладах загальної середньої освіти; 2) організована щоденна рухова активність у школі (уроки фізичної культури, фізкультпаузи на інших уроках, рухливі перерви тощо); 3) позашкільна рухова активність (ходьба або їзда на велосипеді до школи та назад; клуби фізичної активності та секції з видів спорту; інтрашкільні програми: види спорту, організовані школою чи громадою, в яких може брати участь будь-яка дитина; міжшкільні програми: спортивні змагання між школами; фізична активність у позашкільних програмах продовженого дня: спортивні свята, спортивні гуртки, здорове харчування); 4) залучення кваліфікованого педагогічного персоналу до організації такої активності; 5) залучення сім'ї та громади для створення відповідного рекреаційно-оздоровчого безпечного та розвивального середовища (Physical Education and Physical Activity, 2015).



Рис. 1. Модель комплексної програми фізичної активності (SHAPE) (Physical Education and Physical Activity).

Оригінальна модель CSPAP та її численні ітерації упродовж останнього десятиліття набуває все більшої популярності у світі. На малюнках моделі майже завжди зображено п'ять компонентів, тісно і рівномірно рознесених, що охоплюють та віддаляються від центральної мети (забезпечення фізичної активності школярів помірної та середньої інтенсивності на рівні національних орієнтирів). Ці образи символізують єдність, спільну відповідальність та загальну мету держави, громади, школи та кожної родини. Такі характеристики програми втілюють спільний дух, що є характерною рисою багатокomпонентного підходу до просування ідей здорового способу життя та систематичної фізичної активності як чинника соматичного та ментального благополуччя дітей, молоді і їхніх батьків.

Реалізація програми спрямована на забезпечення виконання зобов'язань SHAPE America залучити до систематичної фізичної активності до 50 мільйонів американських дітей та молоді до 2029 року (тобто забезпечити вертикаль від початкової до старшої школи та залучити учнів, які розпочали навчання в закладах загальної середньої освіти у 2017 році). Передбачається, що школярі до моменту закінчення середньої

школи набудуть компетентностей, необхідних для здійснення здорової фізичної активності впродовж життя. Важливо зазначити, що модель була схвалена широким колом спортивних організацій (наприклад, Nike). Таким чином, на засадах принципу справедливості та інклюзії, мета програми CSPAP полягає в тому, щоб задовольнити потреби кожного учня у якісній фізичній культурі та щоденній фізичній активності, залучити громади до створення відповідного середовища (Physical Activity Guidelines for Americans, 2022).

Від моменту свого створення модель CSPAP зумовила дискурс в освітніх колах та в секторі громадського здоров'я, спрямованого на створення доказової бази і змін у політиці та практиці, пов'язаних з фізичною активністю школярів. Представниками Департаменту охорони здоров'я США комплексну модель CSPAP у 2015 році було рекомендовано в якості національної системи шкільної фізичної культури.

Таким чином, процес модернізації шкільної фізичної культури в США засвідчує становлення нової освітньої стратегії, що забезпечує учнівську молодь фундаментальною освітою та навичками, необхідними людині XXI століття. Означена стратегія реалізується через комплексні програми, що відображають такі тенденції: 1) фокус на загальному здоров'ї населення: підвищена увага держави до здорового способу життя та фізичної активності громадян сприяє розвитку політик і практик оздоровчої фізичної культури та розвитку здоров'язбережувального освітнього середовища; 2) підтримка емоційного благополуччя: фізична активність у поєднанні з елементами ментальних технік допомагає зберегти та покращити психофізичне здоров'я учнівської молоді; 3) розширення спектру видів фізичної активності: школи стають більш різноманітними і пропонують учням не лише традиційні, а й інноваційні види спорту, ігри та командні заняття; 4) індивідуалізація навчання: посилюється увага до потреб та особливостей кожного учня в процесі організації тренувань та занять фізичною культурою на засадах принципу інклюзивності; 5) інтеграція технологій в освітній процес: використання сучасних підходів зумовлює збагачення занять новими методами та формами навчання і виховання школярів для підвищення ефективності занять фізичною культурою і спортом; 6) розвиток спортивної інфраструктури: більше уваги приділяється розвитку спортивних майданчиків, залів, спортивних об'єктів у школах, що сприяє покращенню якості фізичної культури учнів та їх батьків; 7) залучення широкого кола стейкхолдерів до фізкультурної освіти підростаючого покоління: вчителі, батьки, медичні фахівці, представники громади відіграють важливу роль у формуванні культури поведінки учнівської молоді, є позитивним прикладом для наслідування, демонструючи активний здоровий спосіб життя у школі та поза нею.

Висновки. Отже, аналіз прогресивного зарубіжного досвіду дозволяє стверджувати, що за останнє десятиліття фізична культура зазнає трансформації: цей навчальний предмет в школі визнано важливим для загального освітнього досвіду учнівської молоді та основою для здорового і активного способу життя впродовж життя. Окреслений фреймворк інноваційного розвитку шкільної фізичної культури в США є перспективним для використання в умовах реформування освітньої галузі «Фізична культура» в Україні. Насамперед, співзвучним вбачаємо посилення освітнього акценту навчальної дисципліни, що підвищує її статусність як чинника підвищення академічної успішності та соціалізації школярів; посилення вимог до професійної, зокрема, організаційно-методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; консолідації школи і громади, педагогів та батьків, а також залучення фахівців (психологів, лікарів, дієтологів, фітнес-тренерів тощо) з метою формування культури здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості учнівської молоді; оздоровче спрямування урочної та позаурочної форм фізичної активності, популяризацію нових її видів; розвиток інфраструктури закладів загальної середньої освіти, їх інклюзивності та безбар'єрності для занять рекреаційною та спортивно-масовою фізичною культурою різних категорій населення. Вважаємо, що окреслені позитивні практики сприятимуть посиленню якості навчання і викладання фізичної культури в умовах реформування Нової української школи, вихованню фізично здорових, соціально активних громадян; популяризації занять фізичною культурою і спортом серед різних верств населення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні шляхів розвитку професійних компетентностей учителів фізичної культури в умовах реформування Нової української школи з урахуванням виокремлених педагогічних ідей.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Белікова Н. О. Подубінська С. В. Сучасний стан організації позакласної роботи з фізичної культури. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2019. № 14. С. 15–19. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-14.15-19>
- Бондарчук Н., Тулядан В., Томочко О. Перспективи модернізації освітньої галузі України в контексті підвищення якості фізичного виховання школярів і студентів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2023. № 2 (53). С. 17–21. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.53.17-21>
- Вахняк В. Фізична культура в умовах Нової української школи. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*, (October 28, 2022). Kraków, Poland, 2022. С. 177–179.
- Дикий О. Ю. Сучасні підходи до організації фізичного виховання школярів. *Педагогічний пошук*. 2019. № 1. С. 24–28.
- Дорош І., Ковальчук А. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів в освітньому процесі НУШ. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2023. № 1. С. 43–53. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53>
- Дроздова К. В. Формування мотивів до занять фізичною культурою у сучасних школярів. *Modern Issues of*

- Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work*: Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 142–178.
- Калитка С. В., Приймак В. О., Ковальчук Н. М., Тарасюк В. Й. Пропагування ідей олімпізму, впровадження олімпійської освіти та аксіологічний підхід у вихованні школярів. *Академічні студії. Педагогіка*. 2022. № 1 (1). С. 168–175. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.24>
- Качан О. А., Кудрявець Д. С., Вольвак М. О. Методичний путівник Нової української школи: фізична культура. Краматорськ: Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 62 с.
- Качан О. А., Пристинський В. М. Концепція «Спорт заради розвитку» в реалізації завдань нової української школи. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2022. 162 с.
- Литвиненко О. Проблеми впровадження здоров'язберезувальних технологій і формування здорового способу життя учнів та шляхи їх вирішення. *Теорія, методика і практика навчання*. 2023. № 1 (96). С. 111–127. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2023.09>
- Лянной М., Рибалко П., Ганчева В., Красілов А. Методика управління фізкультурно-оздоровчою діяльністю в сучасних закладах середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4 (88). С. 280–289. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2019.04/280-289>
- Несен О. О. Вибір варіативних модулів для занять впродовж однієї навчальної чверті для учнів 5–6 класів, відповідно до вимог модульної програми. *Актуальні питання фізичного виховання, спорту, здорового способу та якості життя різних верств населення*: зб. тез I Всеукр. наук.-практ. конф. Харків: Нац. аерокосмічний ун-т імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2023. С. 82–85.
- Огністий А., Огніста К., Власюк Р. STEM-освіта у фізичній культурі учнів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогіка*. 2023. № 1(1). С. 239–249. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.30>
- Омельяненко І. Сучасні вимоги до конструювання змісту освіти з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. *Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 21. С. 57–62.
- Пахальчук Н. О., Грошовенко О. П., Голук О. А. Оновлення традиційної методики проведення фізкультурного заняття з дошкільниками та молодшими школярами. *Physical culture and sports in the educational space: innovations and development prospects*: international scientific and practical conference: conference proceedings (March 5–6, 2021). Wloclawek, Republic of Poland: «Baltija Publishing». URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/109>
- Сват'єв А. В., Симонік А. В., Верітов О. І., Воронкова Т. В. Теорія і практика олімпійської освіти: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 72 с.
- Сороколіт Н. С. Компетентнісний підхід у фізичному вихованні. *Current issues of science and education*: abstract The XIV International Science Conference. Рим, 2021. С. 146–152.
- Чижик Т. Г., Потоцька, Т. Ф. Фізична підготовка дітей переддошкільного та молодшого шкільного віку у контексті Нової української школи. Миколаїв: Ліон, 2020. 130 с.
- Active Schools, Formerly a Let's Move! Initiative, Finds New Organizational Home in Action for Healthy Kids. CHICAGO (September 5, 2018). URL: <https://www.actionforhealthykids.org/active-schools-new-organizational-home/>
- Active Schools. Physical Education Teacher Education Program Integration Guide. Chicago, IL: Action for Healthy Kids, 2022. 50 p. URL: <https://www.activeschoolsus.org/wp-content/uploads/2022/08/Active-Schools-Guiding-Framework.pdf>
- CDC Timeline 2010. URL: <https://www.cdc.gov/museum/timeline/2010.html>
- Centers for Disease Control and Prevention. Increasing physical education and physical activity: A framework for schools. *Centers for Disease Control and Prevention, United States Department of Health and Human Services*: Atlanta, GA, USA, 2019. 12 p. URL: [https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/pdf/2019\\_04\\_25\\_PE-PA-Framework\\_508tagged.pdf](https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/pdf/2019_04_25_PE-PA-Framework_508tagged.pdf)
- Centers for Disease Control and Prevention. *Results from the School Health Policies and Practices Study 2014*. Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, US Dept of Health and Human Services, 2015. 180 p. URL: [https://www.cdc.gov/healthyyouth/data/shpps/pdf/shpps-508-final\\_101315.pdf](https://www.cdc.gov/healthyyouth/data/shpps/pdf/shpps-508-final_101315.pdf)
- Designed To Move Active Schools. A Practical Guide For School Leaders, 2015. 96 p. URL: <https://www.icsspe.org/system/files/Designed%20to%20Move%20-%20Active%20Schools%20Report.pdf>
- Gray C., Gibbons R., Larouche R., Sandseter E., Bienenstock A., Brussoni M., et al. What is the relationship between outdoor time and physical activity, sedentary behaviour, and physical fitness in children? A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2015. № 12. P. 6455–6474. URL: <https://doi.org/10.3390/ijerph120606455>.
- Haerens L., Kirk D., Cardon G., De Bourdeaudhuij I. Toward the development of a pedagogical model for healthbased physical education. *Quest*. 2011. № 63(3). P. 321–338. URL: <https://doi.org/10.1080/00336297.2011.10483684>
- Hatfield D.P., Lynskey V.M., Economos C.D., Nichols E.R., Whitman N.B., Nelson M.E. Crowdsourcing Innovative Physical Activity Programs: Active Schools Acceleration Project Case Study. *Trans J of the Am College of Sports Medicine*. 2016. № 1(1). P. 1–9. URL: <https://doi.org/10.1249/TJX.0000000000000724>
- Hellison D.O.N., Martinek T. 5.4 Social and individual responsibility programs. *Physical Education*. 2006. P. 61–74.
- Johnson U., Ivarsson A., Parker J., Andersen M.B., Svetoft I. Connection in the fresh air: A study on the benefits of participation in an electronic tracking outdoor gym exercise programme. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*. 2019. № 8. С. 61–77. URL: <https://doi.org/10.26773/mjssm.190309>
- Kao S. C., Cadenas-Sanchez C., Shigeta T. T., Walk A. M., Chang YK, Pontifex M. B., et al. A systematic review of physical activity and cardiorespiratory fitness on P3b. *Psychophysiology*. 2019. № 57. P. e13425. URL: <https://doi.org/10.1111/>

- psyp.13425
- Kirk D. Physical Education Futures: Can we reform physical education in the early 21st Century? *Debates in Physical Education*. 2012. № 27. P. 220–233. DOI: <https://doi.org/10.4000/ejrieps.3222>. URL <https://journals.openedition.org/ejrieps/3222>
- Lauder A., Piltz W. Play practice: The games approach to teaching and coaching sports. *Human Kinetics*. Human Kinetics, 2013. 256 p.
- Malina R. M. Physical fitness of children and adolescents in the United States: status and secular change. *Medicine and Sport Science*. 2015. № 50. C. 67–90. DOI: <https://doi.org/10.1159/000101076>
- Miller G.F., Sliwa S., Michael S., Lee S., Burgeson C., Krauthaim A.M., Hatfield D.P., Sharma S., Economos C.D. Evaluation of Let's Move! active schools activation grants. *Preventive Medicine*. 2018. № 108. P. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2017.12.024>
- NCD Risk Factor Collaboration. A century of trends in adult human height. *Elife*. 2016. № 5. P. e13410. DOI: <https://doi.org/10.7554/eLife.13410>
- Physical Activity Guidelines for Americans Midcourse Report Strategies to Increase Physical Activity Among Youth. U.S. Department of Health and Human Services, 2022. 48 p. URL: <https://health.gov/sites/default/files/2019-09/pag-mid-course-report-final.pdf>
- Physical Education and Physical Activity. URL: <https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/index.htm>
- Rasberry C. N., Lee, S. M., Robin, L., Laris, B. A., Russell, L. A., Coyle, K. K., & Nihiser, A. J. The association between school-based physical activity, including physical education, and academic performance: a systematic review of the literature. *Preventive medicine*. 2011. № 52. S. 10–20.
- The Essential Components of Physical Education. SHAPE America, 2015. 11 p. URL: <https://www.shapeamerica.org/Common/Uploaded%20files/uploads/pdfs/TheEssentialComponentsOfPhysicalEducation.pdf>
- The National Survey of Children's Health (NSCH). URL: <https://mchb.hrsa.gov/data-research/national-survey-childrens-health>
- Physical Activity Guidelines for Americans, 2<sup>nd</sup> edition. Washington, DC: US Department of Health and Human Services, 2018. 118 p. URL: [https://health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical\\_Activity\\_Guidelines\\_2nd\\_edition.pdf](https://health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical_Activity_Guidelines_2nd_edition.pdf)
- Ward P., Lawson H. A., Van der Mars H., Mitchell M. F. 21st century physical education in the United States: Introduction to the special issue. *Journal of Teaching in Physical Education*. 2021. № 40 (3). C. 345–352. DOI: <https://doi.org/10.4000/ejrieps.3222>
- Whole School, Whole Community, Whole Child (WSCC). 2014. URL: <https://www.cdc.gov/healthyschools/wsc/index.htm>

#### REFERENCES

- Active Schools, Formerly a Let's Move! Initiative, Finds New Organizational Home in Action for Healthy Kids*. (2018). Chicago Retrieved from <https://www.actionforhealthykids.org/active-schools-new-organizational-home/>
- Active Schools (2022). Physical Education Teacher Education Program Integration Guide. Chicago, IL: Action for Healthy Kids. Retrieved from <https://www.activeschoolsus.org/wp-content/uploads/2022/08/Active-Schools-Guiding-Framework.pdf>
- Belikova, N. O., & Podubinskaya, S. V. (2019). Suchasnyi stan orhanizatsii pozaklasnoi roboty z fizychnoi kultury [Current State Of The Organization Of Extracurricular Activity On Physical Education]. *Bulletin of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University. Physical education, Sport and Human Health*, 14, 15-19. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-8082.2019-14.15-19> [in Ukrainian].
- Bondarchuk, N., Tulaydan, V., & Tymochko, O. (2023). Perspektyvy modernizatsii osvithoi haluzi Ukrainy v konteksti pidvyshchennia yakosti fizychnoho vykhovannia shkoliariv i studentiv [Prospects Of Modernization Of The Education Field Of Ukraine In The Context]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Pedagogika. Sotsialna robota [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Pedagogy. Social Work]*, 2 (53), 17-21. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.53.17-21> [in Ukrainian].
- CDC Timeline. (2010). Retrieved from <https://www.cdc.gov/museum/timeline/2010.html>
- Centers for Disease Control and Prevention. Increasing physical education and physical activity: A framework for schools (2019). *Centers for Disease Control and Prevention, United States Department of Health and Human Services: Atlanta, GA, USA*. Retrieved from [https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/pdf/2019\\_04\\_25\\_PE-PA-Framework\\_508tagged.pdf](https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/pdf/2019_04_25_PE-PA-Framework_508tagged.pdf)
- Centers for Disease Control and Prevention. (2015). *Results from the School Health Policies and Practices Study 2014*. Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention, US Dept of Health and Human Services. Retrieved from [https://www.cdc.gov/healthyyouth/data/shpps/pdf/shpps-508-final\\_101315.pdf](https://www.cdc.gov/healthyyouth/data/shpps/pdf/shpps-508-final_101315.pdf)
- Chyzhyk, T. H., & Pototska, T. F. (2020). *Fizychna pidhotovka ditei peredshkilnoho ta molodshoho shkilnoho viku u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly [Physical training of children of pre-school and primary school age in the context of the New Ukrainian School]*. Mykolaiv [in Ukrainian].
- Designed To Move Active Schools. A Practical Guide For School Leaders*. (2015). Retrieved from <https://www.icsspe.org/system/files/Designed%20to%20Move%20-%20Active%20Schools%20Report.pdf>
- Dykyi, O. Yu. (2019). Suchasni pidkhody do orhanizatsii fizychnoho vykhovannia shkoliariv [Modern Approaches to Physical Education of Schoolchildren]. *Pedahohichniy poshuk [Pedagogical Exploration]*, 1, 24-28 [in Ukrainian].
- Dorozh, I., & Kovalchuk, A. (2023). Formuvannia zdoroviazberezhuvainoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv v osvithomu protsesi NUSH [The younger school students health care competence formation in the educational process of the new ukrainian school]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky [Scientific notes of NSU named after M. Gogol. Psychological and pedagogical sciences]*, 1, 43-53. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-1-43-53> [in Ukrainian].
- Drozdova, K.V. (2023). Formuvannia motyviv do zaniat fizychnoiu kulturoiu u suchasnykh shkoliariv [Formation of Motivation for Engaging in Physical Education Among Contemporary Schoolchildren]. In *Modern Issues of Physical Education, Sports, Tourism-Local History, and Physical Culture, and Recreation Work*: Scientific editors: Nataliia Khlus and Tadeusz Pokusa (pp. 142-178). Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole [in Ukrainian].
- Gray, C., Gibbons, R., Larouche, R., Sandseter, E., Bienenstock, A., & Brussoni, M., et al. (2015). What is the relationship between outdoor time and physical activity, sedentary behaviour, and physical fitness in children? A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12, 6455-6474. DOI <https://doi.org/10.3390/ijerph120606455>



- Hatfield, D. P., Lynskey, V. M., Economos, C. D., Nichols, E. R., Whitman, N. B., & Nelson, M. E. (2016). Crowdsourcing Innovative Physical Activity Programs: Active Schools Acceleration Project Case Study. *Trans J of the Am College of Sports Medicine*, 1 (1), 1-9. DOI <https://doi.org/10.1249/TJX.0000000000000724> (in English).
- Hellison, D.O.N., & Martinek, T. (2006). 5.4 Social and individual responsibility programs. *Physical Education*, 61-74.
- Haerens, L., Kirk, D., Cardon, G., & De Bourdeaudhuij, I. (2011). Toward the development of a pedagogical model for health-based physical education. *Quest*, 63 (3), 321-338. <https://doi.org/10.1080/00336297.2011.10483684>
- Johnson, U., Ivarsson, A., Parker, J., Andersen, M. B., & Svetoft, I. (2019). Connection in the fresh air: A study on the benefits of participation in an electronic tracking outdoor gym exercise programme. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 8, 61-77. DOI <https://doi.org/10.26773/mjssm.190309>
- Kalytka, S. V., Pryimak, V. O., Kovalchuk, N. M., & Tarasiuk, V. Y. (2022). Propahuvannia idei olimpizmu, vprovadzhennia olimpiiskoi osvity ta aksiolohichniy pidkhd u vykhovanni shkoliariv [Promotion Of Olympism Ideas, Olympic Education, And An Axiological Approach To Schoolchildren's Education]. *Akademichni studii. Pedagogika [Academic Studies. Pedagogy]*, 1, 168-175. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.24> [in Ukrainian].
- Kachan, O. A., Kudriavets, D. S., & Volvak, M. O. (2021) *Metodychni putivnyk Novoi ukrainskoi shkoly: fizychna kultura [Guidelines of the New Ukrainian School: Physical Education]*. Kramatorsk: Viddil informatsiino-vydavnychoi diialnosti [in Ukrainian].
- Kachan, O. A., & Prystynskiy, V. M. (2022). *Kontseptsiiia «Sport zarady rozvytku» v realizatsii zavdan novoi ukrainskoi shkoly [The concept of 'Sport for Development' in implementing the objectives of the New Ukrainian School]*. Sloviansk: vyd-vo B. I. Matorina [in Ukrainian].
- Kao, S. C., Cadenas-Sanchez, C., Shigeta, T. T., Walk, A. M., Chang, Y. K., & Pontifex M. B, et al. (2019). A systematic review of physical activity and cardiorespiratory fitness on P3b. *Psychophysiology*, 57, e13425. DOI <https://doi.org/10.1111/psyp.13425>
- Kirk, D. (2012). Physical Education Futures: Can we reform physical education in the early 21st Century? *Debates in Physical Education*, 27, 220-233. DOI <https://doi.org/10.4000/ejrieps.3222>. URL <https://journals.openedition.org/ejrieps/3222>
- Lauder, A., & Piltz, W. (2013). *Play practice: The games approach to teaching and coaching sports*. Human Kinetics. Human Kinetics.
- Liannoi, M., Rybalko, P., Hanchieva, V., & Krasilov, A. (2019). Metodyka upravlinnia fizkulturno-ozdorovchoiu diialnistiu v suchasnykh zakladakh serednoi osvity [Methodology of management of physical culture and health improvement activity in modern institutions of secondary education]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii [Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies]*, 4 (88), 280-289. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2019.04/280-289> [in Ukrainian].
- Lytvynenko, O. (2023). Problemy vprovadzhennia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnologii i formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia uchniv ta shliakhy yikh vyrishennia [Challenges in implementing health-preserving technologies and promoting a healthy lifestyle among students, as well as ways to address them]. *Teoriia, metodyka i praktyka navchannia [Theory, Methodology, and Practice of Teaching]*, 1 (96), 111-127. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2023.09> [in Ukrainian].
- Malina, R. M. (2015). Physical fitness of children and adolescents in the United States: status and secular change. *Medicine and Sport Science*, 50, 67-90. DOI <https://doi.org/10.1159/000101076>
- Miller, G. F., Sliwa, S., Michael, S., Lee, S., Burgeson, C., Krauthem, A. M., Hatfield, D. P., Sharma, S., & Economos, C. D. (2018). Evaluation of Let's Move! active schools activation grants. *Preventive Medicine*, 108, 36-40. DOI <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2017.12.024>
- NCD Risk Factor Collaboration. A century of trends in adult human height (2016). *Elife*, 5, e13410. DOI <https://doi.org/10.7554/eLife.13410>
- Nesen, O. O. (2023). Vybir variatyvnykh moduliv dlia zaniat vprodovzh odniiei navchalnoi chverti dlia uchniv 5–6 klasiv, vidpovidno do vymohmodulnoi prohramy [The selection of elective modules for sessions throughout one academic quarter for students in 5th-6th grades in accordance with the requirements of the modular program]. In *The current issues of physical education, sports, healthy lifestyle, and quality of life among various social groups* (pp.82-85). Kharkiv: Natsionalnyi aerokosmichnyi universytet imeni M. Ye. Zhukovskoho «Kharkivskiy aviatsiinyi instytut» [in Ukrainian].
- Ohnystyi, A., Ohnysta, K., & Vlasiuk, R. (2023). STEM-osvita u fizychnii kulturi uchniv [STEM education in the physical culture of students]. *[The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Pedagogy]*, 1 (1), 239-249. DOI: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.30> [in Ukrainian].
- Omelianenko, I. (2016). Suchasni vymohy do konstruiuvannia zmistu osvity z fizychnoi kultury v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Modern requirements for designing the content of physical education in general educational institutions]. *Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky [Youth Scientific Journal Lesya Ukrainka Eastern European National University]*, 21, 57-62 [in Ukrainian].
- Pakhalchuk, N. O., Hroshovenko, O. P., & Holiuk, O. A. (2021). Onovlennia tradytsiinoi metodyky provedennia fizkulturnoho zaniattia z doshkilnykamy ta molodshymy shkoliaramy [Updating the traditional methodology for conducting physical education classes with preschoolers and younger students]. In *Physical culture and sports in the educational space: innovations and development prospects: international scientific and practical conference: conference proceedings* (March 5–6). Wloclawek, Republic of Poland : «Baltija Publishing». Retrieved from <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/109> [in Ukrainian].
- Physical Activity Guidelines for Americans Midcourse Report Strategies to Increase Physical Activity Among Youth*. (2022). U.S. Department of Health and Human Services. Retrieved from <https://health.gov/sites/default/files/2019-09/pag-midcourse-report-final.pdf>
- Physical Education and Physical Activity*. Retrieved from <https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/index.htm>
- Physical Activity Guidelines for Americans, 2<sup>nd</sup> edition (2018). Washington, DC: US Department of Health and Human Services. Retrieved from [https://health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical\\_Activity\\_Guidelines\\_2nd\\_edition.pdf](https://health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical_Activity_Guidelines_2nd_edition.pdf)
- Raspberry, C. N., Lee, S. M., Robin, L., Laris, B. A., Russell, L. A., Coyle, K. K., & Nihiser, A. J. (2011). The association between school-based physical activity, including physical education, and academic performance: a systematic review of the literature. *Preventive medicine*, 52, S10-S20.

- Sorokolit, N. S. (2021). *Kompetentnisnyi pidkhid u fizychnomu vykhovanni [Competence approach in physical education]*. *Current issues of science and education: abstract The XIV International Science Conference (ззю 146-152)*. Rome [in Ukrainian].
- Svatiev, A. V., Symonik, A. V., Veritov, O. I., & Voronkova, T. V. (2023). *Teoriia i praktyka olimpiiskoi osvity [Theory and practice of Olympic education]: lecture summary for applicants for higher education master's degree in the specialty «Physical Culture and Sport» of the educational and professional program «Sport»*. Zaporizhzhia: ZNU [in Ukrainian].
- The Essential Components of Physical Education. SHAPE America*. (2015). Retrieved from <https://www.shapeamerica.org/Common/Uploaded%20files/uploads/pdfs/TheEssentialComponentsOfPhysicalEducation.pdf>
- The National Survey of Children's Health (NSCH)*. Retrieved from <https://mchb.hrsa.gov/data-research/national-survey-childrens-health>
- Vakhniak, V. (2022). *Fizychna kultura v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Physical Education in the Context of the New Ukrainian School]*. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»* (pp. 177-179). Kraków, Poland [in Ukrainian].
- Ward, P., Lawson, H. A., Van der Mars, H., & Mitchell, M. F. (2021). 21st century physical education in the United States: Introduction to the special issue. *Journal of Teaching in Physical Education*, 40 (3), 345-352. Retrieved from <https://doi.org/10.4000/ejrieps.3222>
- Whole School, Whole Community, Whole Child (WSCC)*. (2014). Retrieved from <https://www.cdc.gov/healthyschools/wsc/index.htm>

**OKSANA DANYSKO**  
**VALENTYNA BONDARENKO**  
**SERHII SYNYTSIA**  
**TETIANA SYNYTSIA**

#### **INNOVATIVE MODELS OF PHYSICAL EDUCATION, HEALTH IMPROVEMENT, AND SPORTS MASS PROGRAMS IN SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS: THE EXPERIENCE OF THE USA**

**Annotation.** The article explores the innovative experience of reforming the physical education sector in the United States of America in line with the ideas of the domestic reform «New Ukrainian School». The article's goal is to analyze, based on the study of normative acts and scientific literature, the modern programs organizing recreational, health-improving, and mass sports activities, both during and outside school hours, in the United States of America. It aims to determine the prospects for further implementing them into the Ukrainian school physical education practice.

The analysis of progressive foreign experience, particularly innovative programs such as «Active Schools», «Whole School, Whole Community, Whole Child», and the «Program of Comprehensive School Physical Activity», implemented at the national level in US general secondary education institutions, is aimed at implementing a global strategy to increase schoolchildren's level of physical activity. This strategy focuses on forming a physically healthy, emotionally stable, and harmoniously developed generation that comprehends the importance of an active lifestyle, healthy nutrition, and aims for self-improvement.

We've found that the identified innovative models for developing school physical culture in the USA show promise for utilization in Ukraine. Consistently, we define the ideas as follows: strengthening the educational emphasis of the discipline, thereby enhancing its status as a factor for increasing academic achievement and the socialization of students; reinforcing requirements for professional, particularly organizational and methodological, preparation of future physical education teachers; uniting schools and communities, educators, and parents, and engaging specialists (psychologists, doctors, dieticians, fitness trainers, etc.) to establish a culture of health, improve the physical fitness of students; directing both in-school and extracurricular physical activities toward wellness, promoting new forms of activity; enhancing the infrastructure of general secondary education institutions, making them inclusive and barrier-free for engaging in recreational and mass sports physical culture among different segments of the population.

**Keywords:** *new physical culture, sports, innovations, lesson, physical activity, recreation, sports and mass events, educational institutions, inclusiveness, healthy lifestyle.*